

Vesa Vuorenkoski

5.2.2021

Dnro 001/81/2021

Eduskunta
Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen keskiviikkona 10.2.2021 klo 9.00

HE 226/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Akava kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto oikeusministeriön virkatyönä valmistellusta esityksestä rikoslain 25 luvun 9 § muuttamisesta.

Esityksen mukaan laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että teko olisi virallisen syytteen alainen, jos laitton uhkaus kohdistuisi henkilöön hänen työtehtävänsä vuoksi, eikä rikoksentekijä kuulu työpaikan henkilöstöön. Syyttäjä saisi nostaa syytteen laittomasta uhkauksesta myös, jos teko on kohdistunut henkilöön hänen julkisen luottamustehtävänsä vuoksi.

Akavan mielestä esitys rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta on kannatettava. Työhön ja luottamustoimiin liittyvä uhkailu ja maalittaminen ovat kasvava ongelma, johon tulee kyetä puuttamaan lainsäädännön keinoin. Akavan jäsenliittojen tekemät jäsenkyselyt antavat viitteitä siihen, että kyseessä on suhteellisen vakiintunut ilmiö, joka kuormittaa työntekijöitä psyykkisesti ja tuottaa stressiä. Vakavat uhkatilanteet vaarantavat ja kuormittavat teon kohteeksi joutuneen lisäksi yleensä koko työyhteisöä ja aiheuttavat merkittävää yhteiskunnallista haittaa.

Ehdotetulla säännösmuutoksella voidaan vahvistaa kielteistä suhtautumista paitsi työhön liittyviin uhkailuihin, niin myös laajemmin maalittamiseen, ja esityksellä voikin siten olla laajempaa merkitystä yleisten asenteiden muokkaajana. Ehdotus on linjassa hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen kanssa, jonka mukaan puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä.

Työn ja työtehtävän käsitteistä

Hallituksen esityksessä todetaan, että ehdotettavaa pykälää sovellettaessa merkitystä ei olisi henkilön työ- tai virkamiesoikeudellisella asemalla, vaan ilmaisu ”työtehtävän vuoksi” soveltuisi yhtä hyvin työ-, sopimus- sekä virkasuhteessa kuin myös

työharjoittelussa oleviin henkilöihin. ”Työ” olisi yleiskielinen kaikkea työtä juridisesta laadusta riippumatta koskeva ilmaisu.

Salassapitovelvollisuudet ja ilmoittaminen

Lainsäädännön tehokkuuden kannalta olennaista on se, millä tavoin työpaikoilla ohjeistetaan tutkintapyyntöjen tekemisestä työnantajan, erityisesti esimiesten, toimesta silloin, kun se katsotaan perustelluksi. Tällöin on kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten epäiltyjä laittomia uhkauksia voidaan saattaa viranomaisten tietoon ja samalla noudattaa laissa säädettyjä erityisiä salassapitovelvollisuuksia. Jatkotyössä on selvitettävä työntekijän esimiehen tai muun työnantajan edustajan tekemän tutkintapyyntö tai muun ilmoituksen ja erityislaeissa säädettyihin salassapitovelvollisuuksiin liittyviä mahdollisia ongelmia.

Esteellisyydestä

Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota myös laittomaan uhkaamiseen liittyviin esteellisyysskysymyksiin. Virkamiesten asianosaisasemaa pyritään usein uhkailutapauksissa käyttämään hyväksi siten, että toiminnan tavoitteena on provosoida virkamies tekemään rikosilmoitus, jonka seurauksena hän päätyisi asianomistajaksi, joka taas voisi vaarantaa luottamuksen virkamiehen puolueettomuuteen tekijään liittyvässä asiassa. Hallituksen esitysluonnoksessa on esteellisyyteen liittyvät ongelmat jätetty ratkaisematta. Jatkossa on selvitettävä esteellisyysskysymystä myös tilanteissa, joissa rikosilmoituksen on tehnyt virkamiehen puolesta tämän työnantaja.

Uhrin oikeudenkäyntikulut

Kuten ehdotuksesta ilmenee, on valtion ja kuntien työntekijöiden osalta voimassa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeusapulain lisäksi erillislainsäädäntö, jonka perusteella niiden työntekijöille voidaan myöntää oikeusapua, kun tuomioistuimessa käsitellään työntekijään kohdistuvaa laitonta uhkausta. Ei ole kuitenkaan kohtuullista, että vastaavissa tehtävissä yksityisen sektorin työntekijä joutuu omalla kustannuksellaan hankkimaan oikeudellista apua työtehtäviinsä liittyvässä uhkailussa.

Muita huomioita

Esitetty muutos laittoman uhkauksen syyteoikeussäännökseen on askel oikeaan suuntaan, mutta se ei yksinään ole riittävä keino puuttua paremmin sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä uhkaavaan järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen. On vakavasti harkittava myös muiden keinojen käyttämistä, kuten esimerkiksi maalittamisen kriminalisointia.

Vesa Vuorenkoski

5.2.2021

Dnro 001/81/2021

Laiton uhkaus on vain yksi niistä rikosnimikkeistä, joiden tunnusmerkistöön maalittaminen voi tapauskohtaisesti liittyä. Vastaava uudistusta asianomistajarikosten virallisen syytteen alaiseksi muuttamiseksi tulisi jatkovalmistelussa selvittää myös esimerkiksi kunnianloukkausta, viestintärauhan rikkomista ja yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä koskevien rikosten kohdalla.

Akava ry:n puolesta

Vesa Vuorenkoski
yhteiskunta-asioiden päällikkö